

KAUZA PANDEMIE

Na jaře a také na podzim roku 2021 zareagovala naše vláda na pandemii COVID-19 uzavřením škol. Jak vnímali*ý distanční výuku jednotliví*é aktéři*rky? Jaká opatření distanční výuka přinesla a jak ovlivnila naše každodenní fungování i prožívání? Na koho pandemie dopadla nejvíce a proč? Jak probíhalo a čemu muselo čelit vzdělávání v takovém režimu? Následují úryvky výpovědí jednotlivých aktérek a aktérů.

Pohled žáka deváté třídy:

“...Distanční vzdělávání neprobíhalo vždy stejně. Zaznamenal jsem dva hlavní způsoby, kterých učitelé využívali, i když samozřejmě existovaly i jemné nuance mezi jednotlivými předměty. První typ (CH, ČJ, DJ, M) spočíval v tom, že jsem v semi pravidelných intervalech dostával úkoly, které jsem měl udělat do určitého data a k nim pokud to bylo potřeba materiál/zdroje, ze kterého bylo možné získat znalosti na jeho splnění, přičemž v některých případech (ČJ, M) byli prokládány občasnými video hodinami, kde se žáci mohli ptát učitele na probíranou látku.

Druhý typ (FY), který spoléhá především na video hodiny a ty jen párkrát prokládal často nepovinnými (doufám, že nepovinnými možná, že jsem si jich jen nevíšim) úkoly.

Za sebe mohu říct, že čím méně video hodin, tím lépe, a to především proto, že jsem se za celou tu dobu ani jedné nezúčastnil a tudíž nebyly příliš efektivní a to proto, že

nemám webkameru

nemám funkční mikrofon

většina video hodin byla před 12, tedy v době, kdy jsem spal

video hodiny vyžadovaly sociální interakci, kterou nemám rád.

Co se prvního zmíněného způsobu týče, tak ten byl podle mého stejně (ne) efektivní jako normální výuka. To znamená, že dokáže žáka na chvíli naučit danou látku, aby jí někde napsal, ale za chvíli její značnou část zapomene, jelikož mozek prostě není dělaný na to, aby si pamatoval informace, které považuje za zbytečné.

...

Zajímavostí je že jsem občas měl chuť (s rezervou) dělat úkoly “ráno” a občas v noci (tohle píšu v jednu v noci), skoro nikdy ale odpoledne. Hádám, že by to bylo zajímavé ty pracovní rytmy prozkoumat. Jinak si ale myslím, že i přes svou bídnou pracovní morálku jsem to zvládl překvapivě dobře.

Když už mám klasickou sebehodnotící část za sebou, můžu se pustit do kritiky samotné distanční výuky a sdělit světu, co bych já samozřejmě udělal líp (pokud bych měl několik měsíců na přípravu což nikdo neměl). Asi by bylo dobré uvést, že nepovažuji současný školní systém za ideální, například proto, že se lidé učí věci, které často vůbec nevyužijí, protože osnovy. Místo toho, aby jim vzdělávací systém umožnil řídit své vzdělávání vlastním směrem. Takhle

vada systému činí značnou část vyučovací doby zbytečnou, protože přijímané informace na žáka stejně nemají žádný vliv. Ale pojďme nyní pro potřeby této práce brát náš vzdělávací systém jako neměnný fakt a řekněme si, co bych na jeho exportu skrze internet k žákům vylepšil. Za prvé bych doporučil lepší koordinovanost úkolů, aby jeden týden nebylo úkolů málo a další (na konci měsíce) přehnaně moc. Tedy přehnaně moc oproti těm předchozím týdnům. Další věc ke zlepšení je jasnější zadávání úkolů, aby se nedělo to, že učitel zadá úkol, který chce za týden, ale datum odevzdání do systému zadá za měsíc. Ještě horší bylo, když učitel napsal, že se úkol neodevzdává, takže člověk žil v přesvědčení, že je to nepovinný úkol, protože je přeci označen bílou barvou a potom dostal ledovou sprchu. Oboje jsem sám zažil, proto bych na začátku, kdy se to zavádělo, sjednotil postupy, aby bylo jasné, co je povinné, co není, kdy kdo bude zadávat úkoly a podobně. Jinak si však myslím, že distanční výuka mohla dopadnout mnohem hůř než dopadla.

ZÁVĚR

Takže si to pojďme shrnout:

Distanční výuka není o moc efektivnější než ta normální, ale zato je mnohem pohodlnější.

Učitelé byli ze začátku podobně zmatení jako žáci, což vedlo k nedorozuměním.

Videohovory nejsou můj šálek čaje.

Nakonec to pro mě dopadlo plus mínus dobře a dopsal jsem další úkol.”

Distanční vzdělávání očima rodičů

(realizováno ve spolupráci s Člověkem v tísní)

Podle většiny rodičů využívají učitelé pro zadávání úkolů emaily a standardní prostředí, ale jen podle zhruba 40 % rodičů učitel komunikuje každý týden s dítětem pomocí chatu či telefonu, aby mu vysvětlil úlohy.

V průměru rodiče říkají, že oni či další členové jejich domácnosti se s dětmi učí 2,5 hodiny denně. Výrazně více se rodiče učí s dětmi na prvním stupni. V rámci druhých stupňů a SŠ tráví s distanční výukou více času rodiče bez maturity – to může mj. naznačovat, že pro některé z nich je těžší asistovat dítěti s úkoly.

Většina rodičů je s přístupem škol k distanční výuce spokojena. Výrazně spokojenější jsou ale rodiče dětí, s kterými si učitelé alespoň 1x týdně telefonují či chatují, aby jim vysvětlili úkoly. Data také naznačují, že v rámci vyšších ročníků (druhý stupeň, SŠ) jsou s postupem škol méně spokojeni rodiče, kteří musí trávit s distančním studiem velké množství času.

Otevřený dopis rodiče v karanténě

Jednosměrně vysílaná zadání v takové míře ubíjeji kreativitu a chuť se do toho pustit

Pokud si přečtu výčet velkého počtu stran z mnoha typů pracovních sešitů (s jejichž vizuální podobou a někdy i obsahem navíc nesouhlasím) a uvědomím si, kolik práce mi dá zorganizovat, aby to bylo splněno, propadám frustraci. Po týdnu, kdy jsem přesvědčila mnohokrát děti i sebe k práci na úkolech, jsem se ale vzdala těch krásných nápadů „co všechno by se dalo dělat navíc“, na které jsem se opravdu těšila. Nedošlo na jediný z nich, protože nebyl čas. Podotýkám,

že pracujeme každé dopoledne s přestávkami a odpoledne po malé vycházce a pokračujeme. Snažíme se neopomenout, že důležitý je pro děti také odpočinek a čas pro sebe. I tak máme mírný skluz a zájmy navíc jdou téměř stranou. Je toho všeho prostě moc

Kdo máte dvě a více dětí ve školním či i předškolním věku v jedné domácnosti, víte, o čem mluvím. Prosím ředitele škol a pedagogy, uberte to nejnужnější učivo v případě primárních předmětů na polovinu a ostatní předměty nechte jen na dobrovolnosti. A z té poloviny ještě část uberte. Uvidíte, že u proaktivních dětí a rodičů se probudí chuť a kreativita učit se i jinak než u stolu. A u těch, kteří by s tímto nesouhlasili, vytvořte pestrou nabídku nepovinných zadání. Zprostředkujte nám interakci s učiteli 1x týdně

Více než souhrn učiva by naše děti udrželo v tempu mít možnost se spojit přes videokonferenci v menší skupince nebo nejlépe individuálně třeba na 20 min jednou týdně a probrat nejen palčivá místa, ale slyšet především povzbuzení. Zmapujte, kdo nemůže být online

E-learning zažívá momentálně vzestup a je otázkou blízké budoucnosti, kdy vstoupí do životů žáků. Rozhodně by měl být využíván až po důkladném uvážení (nepodporuji, aby děti trávily příliš mnoho času s elektronikou, a už vůbec ne na prvním stupni). A především by měla být zmapována situace, jak si v tomto ohledu jednotlivé spádové oblasti stojí a kolik reálně mají zájemců o online připojení a vybavení.

Pohled vyučující I:

https://www.eduzin.cz/co-si-mysli/rebeka-vadasova-uceni-na-dalku-je-pro-nas-ucitele-hodne-tezke-jsme-navic-i-rodice-pochvala-pomaha/?fbclid=IwAR1DT1uE6ADvLxVbF2Yg3VuKu6_Y9pSU794kduFOLo4D92QUODuyYRf_3kQ
“Učíme teď v našem 2+1 na necelých šedesáti metrech čtverečních. Manžel z kuchyně, já se zavírám do ložnice a kluci vedou svůj boj o to, zda si hrát s legem, nebo přeci jen udělat něco do školy v pokojíčku. Jsme vděční za možnost aspoň nejmladšího syna odvést na dopoledne do školky, i když je pro něj těžké opouštět domácnost, kde všichni ostatní zůstávají.

Distanční výuka je náročná. Nikdo jsme na ni nestudovali, vše je nové. Dlouhé sezení u počítače a moderování on-line hodiny, u kterého se pořád musíte soustředit na několik věcí naráz, je vyčerpávající, a to i když k tomu neřešíte paralelně vlastní děti. Jsme unavení a docílit doma nějaké harmonie se zdá občas nemožné: děti se potřebují vyblbnout, my po tom všem potřebujeme klid.”

Pohled vyučující II:

Na začátku školního roku si zjistím, kdo má v rodině jaké podmínky — zda má k dispozici počítač, nakolik mu rodiče pomáhají s úkoly —, abych v případě dálkové výuky věděla, kde je třeba pomoci. Bude mi to připadat asi trochu zvláštní, vyptávat se rodičů na tyto podrobnosti. Bez toho bych ovšem stěžila dokázala vzdělávání přizpůsobit individuálním podmínkám dítěte a obtížně poznávala, kdo má objektivní problém se k výuce připojit a plnit úkoly a kdo se na to jen vymlouvá.

Pár dětí bude mít vlastní pokoj, vlastní počítač a připojení k internetu, čili dobré podmínky pro online výuku. Několik dětí nebude mít vlastní pokoj a v jejich

okolí se i během výuky budou pohybovat mladší či starší sourozenci, nebo další členové rodiny a o počítač se s nimi budou dělit. V takovém případě už si musím udělat poznámku, že nemůžu počítat s tím, že ve stanovenou dobu se bude moci dítě k výuce připojit. Možná online zvládne, ale jindy, až mu usne malý bráška, nebo starší sestra dokončí svou hodinu a dodělá úkoly.

V horším případě se k počítači musí dostat ještě maminka, která dělá firmám účetnictví a zrovna jí zavolal klient, že něco urgentně potřebuje. A pak jistě budou i žáčci, kteří počítač doma prostě nemají. Jim by měly potřebné vybavení půjčit školy, které na jeho zakoupení dostanou prostředky. Bude to ovšem stačit?

...

Zvládám různé ročníky i předměty prakticky zároveň. Večer napíšu pár dopisů těm, na něž nezbyl počítač, nebo jim to zkrátka ne a ne fungovat. Těm posledním už jenom zavolám, strana 15, cvičení 7 a ne, že tam bude štěkat pes, až mi to vypracované budete číst zítra do telefonu. Vůbec netuším, jestli je takhle něco naučím, ale povinnost je povinnost.

Pohled ředitelky školy:

“Učitel je ten, kdo doprovází. Ten, kdo motivuje, povzbuzuje. Ten, kdo za všech okolností podporuje, jde naproti a nezlomí nad nikým hůl. Zřetelně na tuto roli učitelů ukázala distanční výuka, ztratili jsme řadu „mocenských“ nástrojů, jako jsou známky, povinná účast žáků ve výuce a jiné formy odměn a trestů, a v plné nahotě jsme mohli objevit, že naše role je služebná, nikoli mocenská.

...

Jasně se ukázalo, v čem jsou učitelé a prostředí školy nenahraditelní. Co nedostaneme do on-line vzdělávání, ani kdybychom byli opravdovými mistry v technologiích. Jde o živý partnerský vztah mezi učitelem a žákem, o jejich spolupráci a interakci tváří v tvář, bok po boku, jde o znalost jeden druhého, jde o chemii vztahu, v němž se odehrává vše podstatné, v němž může učitel inspirovat, motivovat, nadchnout, povzbudit, zásadním způsobem ovlivnit.”

Pohled specialisty na vzdělávání:

I události letošního jara ukázaly, jak moc zranitelnou skupinou jsou v našem vzdělávacím systému sociálně znevýhodnění romští žáci. V rámci opatření proti pandemii Covid-19, zakázala vláda České republiky s platností od 11. března 2020 na více než dva měsíce fyzickou přítomnost žáků v základních a středních školách, vyučování od tohoto dne přešlo do formátu distanční výuky. Necelý měsíc po vydání zákazu realizovala Česká školní inspekce šetření zaměřené na realizaci distanční výuky mezi téměř pěti tisíci řediteli základních a středních škol a zjistila, že bez online komunikace s učiteli zůstává až 16% žáků úplných základních škol a že se zhruba devíti a půl tisíci žáky a studenty se školám nepodařilo komunikaci navázat vůbec. Zpráva ČŠI dále konstatuje, že „nejsložitější situace je v tomto směru v regionech s nízkým socioekonomickým statusem a zejména ve vyloučených lokalitách“¹. Alespoň částečně řešit tuto složitou situaci se v některých regionech podařilo jen díky rozsáhlé a pružné reakci neziskových organizací² – například díky iniciativě Česko.Digital se podařilo od soukromých firem získat větší množství počítačů, které byly s pomocí o.p.s. Člověk v tísni a řady dalších NNO distribuovány do potřebných rodin. Nadační fond Eduzměna ve spolupráci s Nadací OSF po zmapování situace škol v Kutné Hoře zajistily počítače, modemy a internetové připojení pro více než dvě desítky nejpotřebnějších žáků ze dvou místních základních

škol, které jsou hojně navštěvované sociálně znevýhodněnými romskými žáky. Tyto obdivuhodné iniciativy neziskových organizací na jedné straně významně pomohly mnoha žákům a jejich rodinám, na druhé straně ale i ukázaly, jak – opět – ve své roli při vzdělávání sociálně znevýhodněných (zde romských i neromských) žáků selhává stát a jak, v místech, kam aktivity neziskových organizací nedosáhnou, zůstali sociálně znevýhodnění žáci i tentokrát bez pomoci.

Opatření zavedená ministerstvem školství platná od 1.září 2020:

Kroky školy v případě podezření na výskyt nákazy covid-19:

Školy mají povinnost předcházet vzniku a šíření infekčních nemocí, včetně covid-19. Tuto povinnost naplňují podle zákona o ochraně veřejného zdraví tím, že jsou povinny zajistit „oddělení dítěte nebo mladistvého, kteří vykazují známky akutního onemocnění, od ostatních dětí a mladistvých a zajistit pro ně dohled zletilé fyzické osoby (§7 odst. 3 zákona o ochraně veřejného zdraví).

Škola nemá povinnost aktivně zjišťovat u jednotlivých dětí/žáků/studentů příznaky infekčního onemocnění (jako je např. zvýšená teplota, horečka, kašel, rýma, dušnost, bolest v krku, bolest hlavy, bolesti svalů a kloubů, průjem, ztráta chuti a čichu apod.), ale je vhodné těmto příznakům věnovat zvýšenou míru pozornosti a při jejich zjištění (objevení) je nutné volit tento postup:

příznaky jsou patrné již při příchodu dítěte/žáka/studenta do školy – dítě/žák/student není vpuštěn do budovy školy; v případě dítěte či nezletilého žáka za podmínky, že je přítomen jeho zákonný zástupce, příznaky jsou patrné již při příchodu dítěte/žáka do školy a není přítomen zákonný zástupce dítěte či nezletilého žáka – tuto skutečnost oznámit zákonnému zástupci neprodleně a informovat ho o nutnosti bezodkladného vyzvednutí/převzetí/odchodu ze školy; pokud toto není možné, postupuje se podle následujícího bodu,

příznaky se vyskytnou, jsou patrné v průběhu přítomnosti dítěte/žáka/studenta ve škole; neprodleně dojde k poskytnutí roušky a umístění do předem připravené samostatné místnosti nebo k jinému způsobu izolace od ostatních přítomných ve škole a současně informování zákonného zástupce dítěte/nezletilého žáka s ohledem na bezodkladné vyzvednutí dítěte/žáka ze školy; zletilý žák/student opustí v nejkratším možném čase budovu školy.

Ve všech uvedených případech škola informuje zákonného zástupce, resp. zletilého žáka nebo studenta o tom, že má telefonicky kontaktovat praktického lékaře, který rozhodne o dalším postupu.

Doporučení MŠMT (Ministerstvo školství a tělovýchovy) k distanční výuce pro 2. stupeň ZŠ a odpovídající ročníky víceletých gymnázií a konzervatoří

Doporučení pro 2. st. ZŠ a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií a konzervatoří

D Vzdělávání distančním způsobem na 2. stupni ZŠ by mělo probíhat převážně on-line a kombinovat synchronní a asynchronní metody. Čím jsou žáci starší, tím větší míru samostatnosti při vzdělávání lze očekávat a podporovat. Avšak i u této věkové kategorie je potřebné již v průběhu prezenční výuky zařazovat aktivity spojené s využíváním školního informačního systému a digitálních vzdělávacích nástrojů, aby případný přechod na výuku na dálku proběhl bez komplikací. Oproti výuce na 1. st. je doporučeno zařazovat více skupinových

aktivit, samostatné vyhledávání zdrojů a práci s nimi, využívat různé digitální nástroje podporující porozumění učivu, jeho procvičení a rozvoj kompetencí v daných oblastech. Ani na 2. st. ZŠ nelze on-line výuku plánovat tak, aby synchronní aktivity kopírovaly běžný školní rozvrh hodin a žáci museli mnoho hodin denně sledovat on-line přenosy. Synchronní výuka by neměla přesáhnout tři vyučovací hodiny za sebou.

D Je třeba vhodně volit témata i pestrou škálu metod, věnovat se přednostně prioritním předmětům a stavět před žáky různorodé úkoly tak, aby v optimální míře rozvíjeli svůj potenciál. Pro vyšší motivaci žáků v této věkové kategorii je možné využívat prvky vrstevnického učení, týmové práce a projektové výuky. Pro žáky na 2. stupni je kontakt s vrstevníky velmi důležitý, běžně využívají nejrůznější nástroje on-line komunikace a využití tohoto potenciálu při výuce se přímo nabízí. Naopak je třeba se v tomto citlivém období vyvarovat situací, které zasahují do osobní integrity, jako je on-line zkoušení jednotlivce před třídou, povinné fotografování, 13 vystupování před kamerou, požadování informací z žákovy soukromí atp. Vhodné je zapojit do procesu učení i zájmové aktivity konkrétních žáků a využívat potenciál propojování formálního a neformálního vzdělávání.

D Není rolí rodičů probírat s dětmi látku, vysvětlovat učivo, opravovat úkoly. Je však vhodné, aby učitelé žádali rodiče o zpětnou vazbu, jak oni vnímají postoj dětí k vlastnímu vzdělávání, zda jsou děti motivované, zažívají úspěch, zda nejsou přehlcené, zbývá jim čas na zájmové aktivity a odpočinek a zda je komunikace ze strany školy dostatečná a srozumitelná.

Vyjádření ministra školství:

“Uzavření středních škol a druhého stupně základních škol by vedlo pouze k malému poklesu reprodukčního čísla přenosu koronaviru ve společnosti. Uvádí to analýza Centra pro modelování biologických a společenských procesů, na kterou v sobotu na Twitteru upozornil ministr školství Robert Plaga (za ANO). Reprodukční číslo uvádí, kolik lidí se nakazí koronavirem od jednoho nemocného. V současnosti se v Česku pohybuje kolem 1,3, uvedlo v pátek ministerstvo zdravotnictví. Podle analýzy by uzavření středních škol znamenalo snížení reprodukčního čísla o 1,4 až 2,3 procenta, tedy proti současnosti na 1,28. Pokud by se uzavřely střední školy i druhý stupeň základních škol, reprodukční číslo by proti současnosti kleslo na 1,25.

Pokud by se základní a střední školy uzavřely úplně, reprodukční číslo by podle analýzy kleslo zhruba na 1,17. Srovnatelný pokles by znamenalo i úplné uzavření restaurací a barů, konstatuje materiál.

Analýza ale také upozorňuje na to, že při uzavření škol by bylo obtížnější zajistit dodržování ochranných opatření, zejména mezi staršími žáky.”



EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

